

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap**

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Datum 22 september 2026

Betreft Stand van zaken Einstein Telescope

**Onderzoek en
Wetenschapsbeleid**
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie
66358760

Bijlagen

Zoals eerder toegezegd houd ik uw Kamer graag op de hoogte van relevante ontwikkelingen in de mogelijke komst van de Einstein Telescope (ET) naar de Euregio Maas-Rijn (EMR), de grensregio van Limburg met België (Vlaanderen en Wallonië) en Duitsland (Noordrijn-Westfalen). Het naar de EMR-regio halen van de Einstein Telescope is een prioriteit van het kabinet. De Einstein Telescope is opgenomen in het coalitieakkoord van het kabinet en ook in de regeerakkoorden van onze EMR-partners.

De Einstein Telescope realiseert grensverleggende wetenschap in combinatie met baanbrekende innovatie, economische valorisatie en regionale versterking in Zuid-Limburg en de Euregio. Bovendien versterken we met wetenschappelijke infrastructuur van wereldklasse de basis onder onze toekomstige welvaart en autonomie in Europa. De ET-Pathfinder in Maastricht speelt in het kennis- en innovatie-ecosysteem van de Einstein Telescope een zeer belangrijke rol. Voor de realisatie van de Einstein Telescope werk ik nauw samen met de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Economische Zaken en Klimaat en de Provincie Limburg. Op dit moment gaan we de laatste fase in voor wat betreft de voorbereidingen van de EMR-inzet voor de Einstein Telescope. Met deze brief neem ik uw Kamer graag mee in de laatste stand van zaken en de komende vervolgstappen.

In het proces om te komen tot een Einstein Telescope in Europa zijn verschillende mogelijke locaties: de EMR-regio, Sardinië (Italië) en Saksen (Duitsland). Daarnaast zijn er

twee verschillende ontwerpen mogelijk: een enkele driehoek en een dubbele L-vorm, verdeeld over 2 locaties in Europa. Met één driehoekige detector kan de herkomst van een gravitatiegolf worden bepaald; met L-vormige detectoren zijn hiervoor ten minste twee detectoren nodig elk op verschillende locaties in Europa, waar zoveel mogelijk afstand tussen zit.

Onze referentie
66358760

Naar afronding haalbaarheidsonderzoek driehoek in EMR-regio

Onze referentie
66358760

De driehoek is het ontwerp dat als basis heeft gediend voor de aanvraag bij het Nationaal Groeifonds en voor de samenwerking met de partners uit België en Duitsland. Daarom is het onderzoek van het projectbureau de afgelopen jaren gericht geweest op de fysieke haalbaarheid van dit ontwerp. De studie naar de fysieke haalbaarheid van een driehoek in de EMR-regio bevindt zich nu in de eindfase. De resultaten van het derde en tevens laatste meetpunt wordt op korte termijn verwacht. Het EMR-projectbureau in Maastricht ligt daarmee op koers om een volledig locatievoorstel op te leveren op basis van dit onderzoek.

Verdere verkenning naar alternatief ontwerp

In mijn Kamerbrief van 2 juli 2025 heb ik u geïnformeerd dat de overkoepelende Europese Einstein Telescope Organisatie (ETO) aan alle partijen heeft verzocht om onderzoek te doen naar zowel de driehoek als de dubbele L-vorm. De reden hiervoor is dat zo een optimale vergelijking kan plaatsvinden en zo de beste wetenschap en grootste maatschappelijke en economische waarde gerealiseerd kan worden. Het projectbureau in Maastricht heeft daartoe medio 2025 een zogenoemde “desk study” laten uitvoeren naar de mogelijke inpasbaarheid van een L-vorm in de EMR-regio.

Ondertussen hebben de EMR-partners op 3 februari 2026 een Wetenschappelijke adviesraad (Scientific Advisory Committee) opgericht. De reden hiervoor was dat er nog geen mechanisme was voor het wetenschappelijk valideren van de haalbaarheidsstudies. Deze adviesraad heeft afgelopen zomer geconstateerd dat alleen een “desk study” nog niet voldoende is voor een echt goed oordeel voor de fysieke haalbaarheid van een L-vorm. Daarom heeft zij de EMR-partners geadviseerd om nu dit verkennende onderzoek verder te verdiepen met onderzoek naar de fysieke en seismologische haalbaarheid van een L-vorm in de EMR-regio. Daartoe komt het projectbureau met een nader voorstel, waarbij aanvullende boringen nodig zijn. Hierdoor houdt de EMR-regio alle opties voor een Einstein Telescope open. De L-vorm in de EMR-regio zou vanwege de afstand dan bij voorkeur gecombineerd worden met een L-vorm op Sardinië (Italië). Vanwege de afronding van de haalbaarheidsstudie van de driehoek, is er nu de mogelijkheid en capaciteit om opvolging te geven aan dit advies van de Wetenschappelijke adviesraad.

Verdere proces en afweging

De komende tijd volgen de resultaten van een aantal belangrijke studies voor de Einstein Telescope in de EMR-regio. Mede op basis van de uitkomsten van deze studies, zal op een later moment integrale weging en besluitvorming plaatsvinden. Dit betreft met name drie punten:

In de eerste plaats, ten aanzien van fysieke haalbaarheid, zal de komende tijd gebruikt worden om de inzichten in de fysieke haalbaarheid van de driehoek in de EMR-regio te completeren. Daarnaast onderzoeken we, aan de hand van een voorstel van het projectbureau, de fysieke haalbaarheid van een L-vorm in de EMR-regio. Uitgangspunt bij het onderzoeken van deze variant is dat de L-vorm in de EMR-regio wordt gecombineerd met een L-vorm op Sardinië (Italië). Dit vereist ook de verdere verkenning van een eventuele samenwerking met Italië op diverse onderwerpen, waaronder de exacte positionering van het instrumenten ten opzichte van elkaar en manieren van samenwerking en organisatie.

In de tweede plaats verwacht ik in oktober verdere inzage in de (verwachte) kosten van een driehoek in de EMR-regio. De komende maanden zal ook het inzicht in de kosten van een L-vorm in de EMR-regio duidelijk worden.

In de derde plaats verschijnt in oktober vanuit de Europese Einstein Telescope Organisatie (ETO) een vergelijkingsrapport tussen beide vormen: de driehoek en de dubbele L-vorm.

Met de verdieping van het onderzoek naar een dubbele L-vorm in samenwerking met Italië, maximaliseert de EMR-regio zijn flexibiliteit en daarmee optimaliseert de regio zijn kansen om de Einstein Telescope naar de regio te halen. In de komende periode zal hierover regelmatig contact zijn met andere landen om te komen tot de meest kansrijke oplossing. Op een later moment kan dan een volledige afweging worden gemaakt over de beste optie in het belang van Europa en van de EMR-regio.

Ik zie alle bovengeschetste stappen als noodzakelijk in het proces richting een zorgvuldige besluitvorming van het kabinet in samenspraak met de Provincie Limburg en uiteraard met onze EMR-partners. Die besluitvorming zal plaatsvinden op basis van de wetenschappelijke inzichten ten aanzien van de vorm van het instrument en de fysieke haalbaarheid om deze in te passen in de regio; de kosten en financiële mogelijkheden om dit te dekken; de positieve maatschappelijke en economische impact conform de vereisten van Nationaal Groeifonds; en tot slot draagvlak in Europa en de regio. Dat proces zal de komende periode zijn beslag krijgen.

Ik zal uw Kamer, zoals toegezegd, voor het einde van het jaar informeren over de uitkomsten van de diverse te nemen stappen.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Rianne Letschert